

РІШЕННЯ

разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти та науки (Харків) прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки на підставі прилюдного захисту дисертації «Політична коректність як процес: дискурси та практики» за спеціальністю 054 – Соціологія «08» лютого 2024 року.

Нехаєнко Оксана Василівна 1994 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2018 році Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна за спеціальністю 054 – Соціологія.

Працює старшим викладачем на кафедрі політичної соціології соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти та науки (Харків) з 01.09.2018 р. до цього часу.

Дисертацію виконано у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти та науки, Харків.

Науковий керівник – Литовченко Артем Дмитрович, кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри політичної соціології соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Здобувач має 10 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, 6 статей у наукових фахових виданнях України.

1. Нехаєнко О. В. (2018). Соціологічне співставлення феноменів політичної коректності та ідеології. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*, VI (29), I.:178, 86-88 DOI: <https://doi.org/10.31174/SEND-HS2018-178VI29-22>

2. Нехаєнко О. (2019). Політична коректність як суспільний феномен: генеза та соціологічна концептуалізація. *Український соціологічний журнал*, 19(1-2), 94-99.

3. Nekhaienko O. (2021). Patricia Hill Collins' concepts of intersectionality and Stephen Lukes' concepts of power in the sociological understanding of political correctness. *Eastern Review*, 10(1), 73-84 DOI: <http://doi.org/10.18778/1427-9657.10.06>.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради.

Голова ради:

Голіков Олександр Сергійович, доктор соціологічних наук, доцент, професор кафедри соціології соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, зазначив, що дисертація є самостійно виконаною, що підтверджується протоколами перевірки роботи на плагіат. Актуальність роботи та теми добре аргументовані та не викликають заперечень та сумнівів. Дисертаційна робота «Політична коректність як процес: дискурси та практики» Нехаєнко Оксани Василівни відповідає вимогам згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування

рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44. Відповідно, Нехаєнко Оксана Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 054 – Соціологія.

Офіційний опонент:

Федорченко-Кутуєв Павло Володимирович, доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціології КПІ імені Ігоря Сікорського (факультет соціології і права), звернув увагу на те, що дисертаційна робота Нехаєнко Оксани Василівни висвітлює дослідницьке питання, яке в сучасному дискурсі соціальних та поведінкових наук гостро актуалізується через набуття політичною коректністю все більшої важливості у контексті глобалізації, міграційних процесів та можливостей ознайомлення з культурним різноманіттям людства. Таке дослідження з фокусом на політичній коректності висвітлює соціальні та культурні фактори, що впливають на формування суспільних стандартів і їх зміну з часом. Крім того, пропонується дослідження не обмежується фіксованим моментним зрізом політичної коректності, а зосереджується на питаннях сутності, становлення та механізмів її функціонування. Дисертація орієнтована на пояснення природи та еволюції політичної коректності, що уможливорює подальше соціальне прогнозування і допомагає в реалізації однієї з основних функцій соціології – соціальної інженерії.

Павло Володимирович зазначив, що робота безсумнівно є оригінальним авторським пошуком та відповідає вимогам згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, і Нехаєнко Оксана Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 054 – Соціологія.

Офіційний опонент:

Сальнікова Світлана Анатоліївна, кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри методології та методів соціологічних досліджень факультету соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, зазначила, що дисертація Нехаєнко Оксани Василівни на тему «Політична коректність як процес: дискурси та практики» презентує дослідження політичної коректності як соціального процесу, яке дозволяє залучити соціологічний інструментарій до вивчення явища, що раніше аналізувалося здебільшого мовознавцями, тож актуальність теми дисертаційної роботи Оксани Нехаєнко є безсумнівною і обґрунтованою у відповідній частині роботи. Дисертаційна робота є логічною і чітко структурованою.

Світлана Анатоліївна висловила декілька зауважень до авторки та зазначила, що в роботі значну увагу приділено опису проведених емпіричних досліджень, зокрема, з акцентом на обґрунтування обраних методів дослідження. З урахуванням контекстуальності і дискурсивності досліджуваного поняття, вона висловила побажання більш детального обґрунтування того, в який спосіб відбиралися матеріали для аналізу кейсів, і власне, самі кейси та часові проміжки їх аналізу. Також опонентка звернула увагу, що авторкою зібрані численні емпіричні дані. У такому випадку передбачається чітке зазначення (бажано окремим пунктом) того, у який(-і) спосіб(-и) дослідник забезпечив анонімність та конфіденційність проведених інтерв'ю. Разом із тим, Світлана Анатоліївна підкреслила, що зауваження до змісту дисертаційної роботи є важливими і дискусійними, проте не впливають на загальну позитивну оцінку змісту дисертації Нехаєнко Оксани Василівни. В цілому, дисертаційна робота Оксани Нехаєнко «Політична коректність як процес: дискурси та практики» підготовлена відповідно до

кваліфікаційних вимог підготовки доктора філософії (PhD), відповідає вимогам згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44. Авторка дисертаційної роботи Нехаєнко Оксана Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 054 – Соціологія.

Офіційний рецензент:

Дейнеко Олександра Олександрівна, кандидат соціологічних наук (спеціальність 22.00.04 – «Спеціальні та галузеві соціології»), доцент, доцент кафедри соціології соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, виступила та відзначила, що дослідження Нехаєнко Оксани Василівни на тему «Політична коректність як процес: дискурси та практики» присвячено вкрай цікавій та актуальній темі. Окремо Олександра Олександрівна звернула увагу на те, що політичну коректність дисертантка пропонує концептуалізувати як соціальний процес, що є одним із фундаментальних регуляторів взаємодії у сучасному суспільстві на різних рівнях - інституціональному, міжгруповому та індивідуальному. Рецензентка відмітила, що теоретична значущість роботи полягає у тому, що Нехаєнко Оксана Василівна здійснює вдалу спробу осмислення феномену політичної коректності крізь призму соціологічного підходу із застосуванням теорій соціологічного синтезу, що робить результати даного дослідження евристично значущими для осмислення різних соціальних явищ та процесів українського суспільства.

Олександра Олександрівна наголосила, що робота є актуальною, зважаючи на те, що здійснення соціологічного аналізу політичної коректності надає розуміння того, яку роль політична коректність може відігравати у формуванні, підтримці та відтворенні соціального порядку. Разом із тим, зазначила рецензентка, деякі з отриманих результатів та висновків не можуть бути узагальнені і поширені на макросоціальний рівень. Вони безумовно представляють наукову значущість і дають глибинне розуміння, але демонструють певні обмеження в можливостях їхнього поширення на різні соціальні групи чи узагальнення (зокрема, результати неструктурованих експертних інтерв'ю та фокусованих групових інтерв'ю). Зокрема, один із висновків дослідження про те, що «політична коректність не є органічною вітчизняним соціокультурним стандартом, пов'язується із зовнішніми західними тенденціями лібералізації суспільних відносин, глобалізаційними та євроінтеграційними процесами» потребує подальшої верифікації за допомогою використання інших методів для можливості узагальнення для українського суспільства в цілому. Розглядаючи політичну коректність як соціальний процес, дисертантка приділяє недостатньо уваги діалектиці процесу та результату, тобто усвідомленню того, що будь-який соціальний процес має певну об'єктивацію у проявах, станах чи формах. До того ж, у вступній частині дослідження дисертантка зазначає, що дана наукова робота виконує важливе наукове завдання, а саме «дослідження проявів політичної коректності в українському суспільстві», де прояв варто розглядати як не лише соціальний процес, але й соціальний результат. Зважаючи на це, не є очевидним, чому авторка застосовує процесуальний підхід без вписування його у діалектичну площину співвідношення процесу та результату.

Олександра Олександрівна окремо зазначила, що озвучені питання є можливими напрямками подальшого вивчення тематики політичної коректності а відповіді на них забезпечать значне прирощення наукового знання. У висновку рецензентка зауважила, що дисертація Нехаєнко Оксани Василівни «Політична коректність як процес: дискурси та практики» підготовлена відповідно до кваліфікаційних вимог підготовки доктора філософії (PhD), відповідає вимогам згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого

Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, тож авторка роботи – Оксана Нехаєнко – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 054 – «Соціологія».

Офіційний рецензент:

Філіппова Ольга Аркадіївна, кандидат соціологічних наук (спеціальність 22.00.01 – «Теорія та історія соціології»), доцент, доцент кафедри соціології соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, зауважила оригінальність тематики дослідження «Політична коректність як процес: дискурси та практики». Рецензентка зауважила, що дисертація розв'язує важливе наукове завдання з визначення місця політичної коректності в ідеологічному виробництві та її здатності впливати на символічний рівень соціального порядку через концептуальну реалізацію в освітній, культурній та політичній сферах, що робить роботу перспективною та цікавою для подальшого розвитку.

Ольга Аркадіївна разом із тим зазначила, що робота виглядає дещо фрагментарною через те, що разом із залученням масштабного розгляду історичної соціології в другому розділі концепції, що в ньому розглянуті, є доволі поверхнево представленими і не розгортаються в наступних (під)розділах. Рецензентка також поставила питання: чи може політична коректність обмежувати свободу слова, та яким чином це може долатися?

У висновку Філіппова Ольга Аркадіївна зазначила, що за своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Нехаєнко Оксани Василівни «Політична коректність як процес: дискурси та практики» відповідає спеціальності 054 – Соціологія. Здобувачкою повністю виконана освітня та наукова складові освітньо-наукового рівня вищої освіти. Враховуючи актуальність дисертаційної роботи, її наукову новизну, теоретичне і практичне значення, а також дотримання академічної доброчесності й авторську новизну представлених результатів дослідження дисертаційна робота Нехаєнко Оксани Василівни «Політична коректність як процес: дискурси та практики» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктор філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальності 054 – Соціологія.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,
«Проти» 0 членів ради,
«Утримались» 0 членів ради

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Нехаєнко Оксані Василівні ступінь доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 054 – Соціологія

Голова
разової спеціалізованої вченої ради

Олександр ГОЛКОВ